

Erilaistuminen ja erikoistuminen kuntien menestystekijänä

Etapilta eteenpäin -seminaari, lisalmi 23.8.2017

Anni Jäntti

HT, tutkija

Esityksen sisältö

- Kuntien erilaistuminen: taustat ja vaikutukset
- Kunnan tehtävät
- Hyvinvoinnin edistäminen kunnan toiminnan keskiössä
- Kuntien erikoistuminen: miksi ja miten?

Kunnat erilaistuvat monin tavoin – samoin niiden johtaminen

- Paikkaan liittyvät tekijät
- Väestö
- Organisaatiot
- Kumppanuudet ja yhteistyö
- Toiminnan painopisteet
- Erilaiset tehtävät hyötyvät erilaisesta johtamisesta
- Minkälainen käsitys kunnasta jaetaan paikallisesti? Onko se muuttumassa?
- Erilaistumisesta huolimatta ydintehtävä pysyy samana.



- Kunta kansainvälisesti – monitasoinen paikallishallinto
- Kainuun hallintokokeilu 2005-2012 esimerkkinä sotettomasta kunnasta
- Mahdollisuudet kunnan uudelleenasetemoinnille, resurssien uudelleen-suuntaamiselle, arvotarkastelulle ja monipuolisemmalle kuntakuvalle:
 - Vapaus, demokratia ja tehokkuus kunnallishallinnon arvoina
 - Kunta palvelujen järjestäjänä vs. kunta paikallisyhteisönä ja politiikan muotoilijana

Kunnat muutoksen edessä

Suomen kuntien lukumäärä väheni nyt vuodenvaihteessa neljällä uusien kuntaliitosten takia.

Talousvaikeuksiin joutunut Jalasjärven kunta yhdistyi Kurikan kaupunkiin. Säkylästä ja Köyliöstä tuli uusi Säkylän kunta. Niiden lisäksi Hämeenkosken kunta liittyi Hollolaan ja Lahti ja Nastola yhdistyivät uudeksi Lahden kaupungiksi.

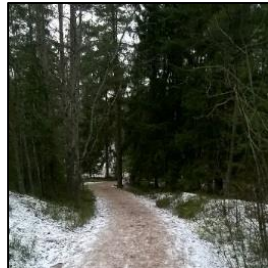
Näiden liitosten jälkeen kuntia on Suomessa 313 eli lähes 120 vähemmän kuin kymmenen vuotta sitten.

Tämän vuodenvaihteen kuntaliitoksissa henkilöstöllä säilyi vielä viiden vuoden irtisanomissuoja, joka tuli kuntarakennelakiin vuonna 2007.

Suoja-ajan tarkoituksena oli saada myös kuntien henkilöstö innostumaan liitoksista ja edistämään niitä, kun suojan takia ei ollut pelkoa joutua heti liitoksen jälkeen saneeratuksi ulos. Ensi vuonna suoja poistuu, mikä voi osaltaan vaikuttaa liitoshankkeisiin.

Kehitystä tästä eteenpäin on muutenkin vaikea arvioida, sillä sosiaali- ja terveydenhuoltoon kaavailtu uudistus tuo kuntia suuremmat itsehallintoalueet ja muuttaa kuntien asemaa perusteellisesti. Kuntien tärkein tehtävä otetaan niiltä pois, mikä vaikuttaa muun muassa vero-
tukseen, työntekijöiden asemaan, kiinteistöomaisuuteen ja valtionosuuksiin.

katoa
tulot
Syy
seen
analy
kyöl
ja to
M
tyki
kas
lier
ho
la
ki
ty
t



- Mitä kunta tekee?
- Mihin kuntaa tarvitaan?
- Kunnan rooli palvelujen, erityisesti soten järjestäjänä on korostunut, mutta kunta on paljon muutakin.

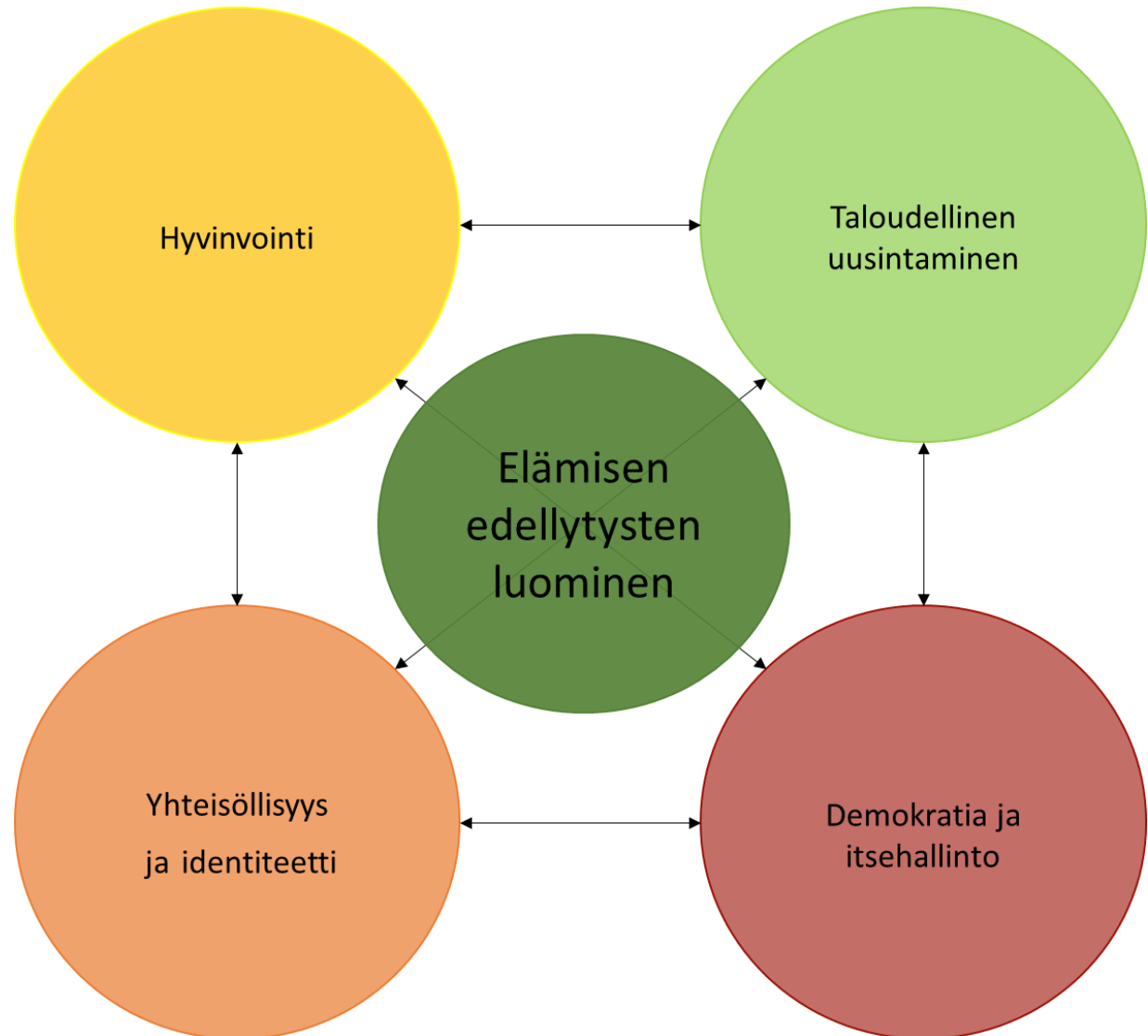
"Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla." (Kuntalaki 410/15, 1 §)

Kunta elämisen edellytyksiä luovana itsehallinnollisena paikallisyhteisönä

”Että kuntalaisilla ois mahdollisimman hyvä elämä.”

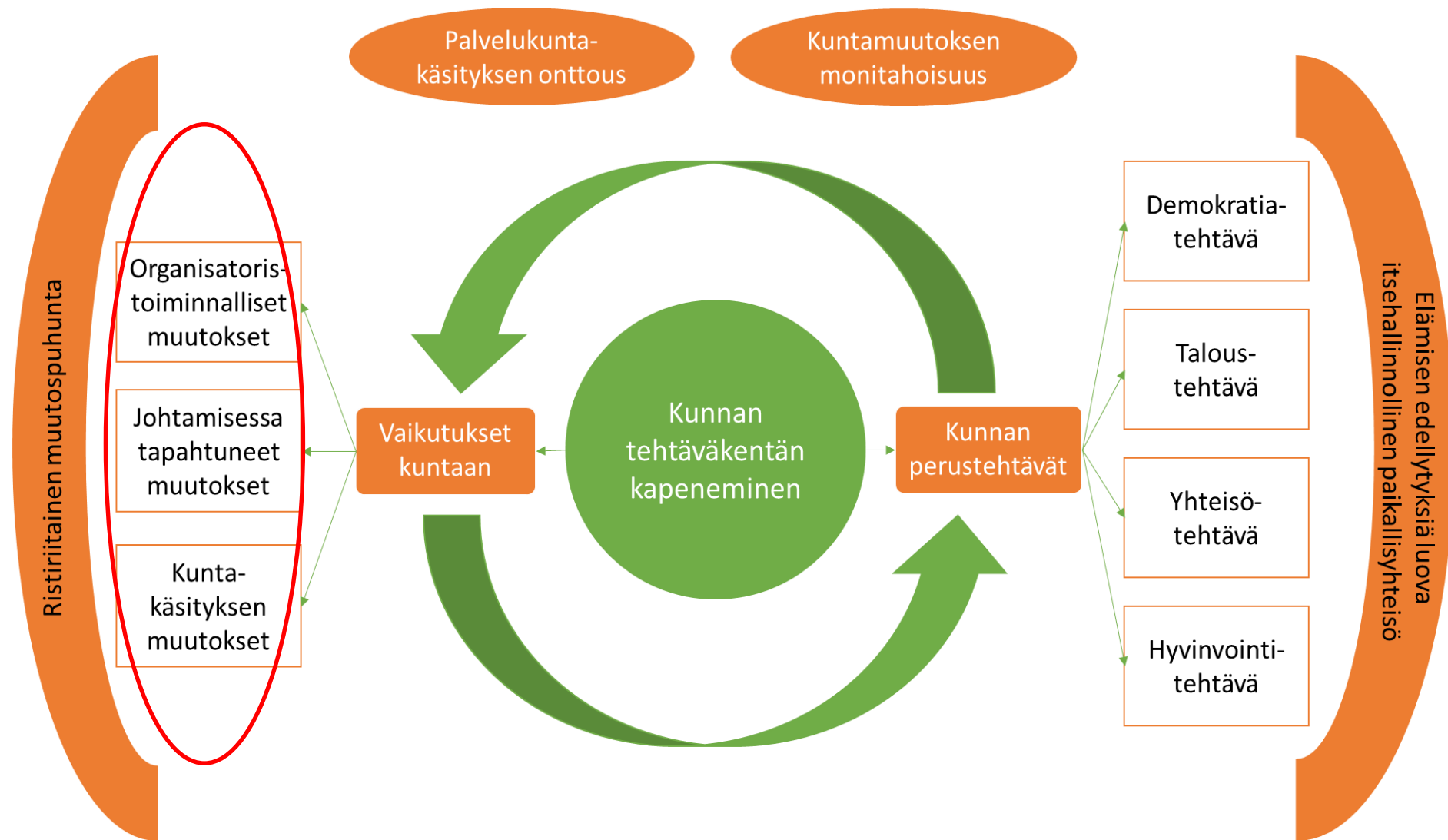
- 1. paikallisuus,
 - 2. itsehallinto ja
 - 3. elämisen edellytysten luominen
- 
- Kunnan toiminnan perusta

NELJÄ PERUSTEHTÄVÄÄ:



Kunta voi olla kunta monella tavalla.

(Ks. tarkemmin Jäntti 2016)



(Ks. tarkemmin Jäntti 2016)

Kunta hyvinvoinnin edistäjänä

- Having, loving, being (Allardt 1976)
 - materiaaliin olosuhteisiin liittyvät tekijät (elintaso),
 - sosiaaliset suhteet ja identiteetti ja
 - persoonalliseen kasvuun liittyvä itsensä toteuttaminen

Sote ja hyvinvointi

Sosiaalihuolto marginaalissa sote-uudistuksessa – hyvinvoinnin huomiointi suitsisi kustannuksia

– Jos lähdetäisiin laajasta hyvinvoinnin määrittelystä, lähtökohta pitäisi ilman muuta olla sosiaalihuollossa, Karjalainen sanoo Kuntalehdelle.

Hän muistuttaa että vielä tämänkin takana vaikuttavat oleellisesti kunnan muut hyvinvointipalvelut: koulutus, sivistys, liikunta, kulttuuri.

– Pitäisi muistaa, että hyvinvointi rakentuu ensisijaisesti niistä. Mitä sosiaali- ja terveydenhuollossa tapahtuu, on enemmän korjaavaa ja reaktiivista, Karjalainen sanoo.



Hoitokeskeinen ajattelu näkyy muun muassa siten, että vanhuutta voidaan pitää sairautena, vaikka ikääntyneiden palveluilla tulisi ensisijaisesti tukea arjessa selviytymistä. (Kuva: Seppo Haavisto))

Sote-uudistuksen säästötavoite on karkaamassa väärän, oletetusta lopputulemasta lähtevän marssijärjestyksen takia. Hoitojen kehittämisen sijasta pitäisi miettiä hyvinvoinnin kehittämistä, sanovat sosiaalialan asiantuntijat.

Luonnon hyvinvointivaikutukset



"Terveyshyötyjä luonnosta saadaan asuin- ja työympäristöjen viheralueilta, maaseudun luontoretkiltä ja vapaa-ajan luontokokemuksista. Asuinalueen viherympäristö voi tukea merkittävästi ihmisten elämänlaatua ja jokapäiväistä toimintaa.

Toistaiseksi luontoa käytetään sosiaali- ja terveyspalveluiden voimavarana varsin vähän, vaikka se säästäisi terveydenhuollon kustannuksissa, erityisesti ennaltaehkäisevässä terveydenhoidossa, työkyvyn palauttamisessa ja kuntoutuksessa. Sen avulla voitaisiin vastata myös ikääntyvän väestön ja työurien pidentämisen haasteisiin.

Terveyshyötyjen saamiseksi tarvitaan monipuolisia luontoalueita rauhoittumista sekä liikuntaa ja ulkoilua varten. Parhaat terveyshyödyt saadaan toistuvilla käynneillä omilla mielipaikoilla, joten luonnon tulee sijaita lähellä arkea, jokapäiväisessä elinympäristössä."

Asuin ympäristön vaikutus hyvinvointiin



Brian Snyder/Reuters

“Some older adults are living in neighborhoods that may be making them sick. These *communities aren’t safe, they’re not walkable, and they lack good public transportation and other resources*. The fact that people may be living in these neighborhoods for decades is troubling, as the impact of poor conditions accumulates over time and leads to chronic health problems. While “aging in place” usually has positive connotations—the ability to retain one’s social network in familiar surroundings, a less expensive option than a nursing home—in these cases it’s more problematic.”

Musiikki ja museo pidentävät ikää

”Pari vuotta sitten suuri, yli 50 000 osallistujaa käsittänyt norjalaistutkimus osoitti, että *kulttuuririennossa käyvät ihmiset voivat paremmin ja ovat tyytyväisempiä elämäänsä* kuin kulttuuria kaihtavat. Ei ollut merkitystä sillä, kävikö vain nauttimassa muiden tekemää taidetta tai teatteria vai tekikö sitä ihan itse vaikkapa laulamalla kuorossa. Yhteys vielä syveni annoskoon mukaan: mitä enemmän ravitsi itseään kulttuurilla, sitä paremmin meni.”



Kuvitus: Mikko Värynen

Teatterireseptillä kulttuurihoitoon – "Haluaisin viedä tämän myös työterveyshuoltoon"

Kainuussa yritetään saada kulttuuria sosiaali- ja terveydenhuoltoon yhdeksi hoitokeinoksi muiden rinnalle. Neljättä vuotta kokeilussa olevasta teatterireseptistä on saatu voimaannuttavia kokemuksia.

Kulttuuri 1.3.2016 klo 06:59



"Jos sinulle määrätään resepti teatteriin, on se harvinainen etuoikeus, joka osuu tänä vuonna 110 ihmisen kohdalle Kainuussa. Resepti ei ole mikään mainostempu, sanoo Kajaanin kaupunginteatterin tuki ry:n puheenjohtaja Maija Rissanen.

– Kuten muidenkin reseptien kohdalla, sen antaminen on tarkkaan harkittu ja saajan kanssa yhdessä mietitty. Siinä on käyty läpi, että olisiko tästä sinulle tai läheisillesi hyötyä.

Reseptejä määrätään esimerkiksi Kainuun työvoimakeskuksessa ja Sotkamon etsivässä nuorisotyössä."

<http://yle.fi/uutiset/3-8702768>

PERJANTAI 10. HELMIKUUTA 2017

SERLACHIUS-MUSEOIDEN KÄVIJÄT JÄTTIVÄT MÄNTTÄ-VILPPULAAN LÄHES 10 MILJOONA EUROA

”Vuonna 2015 Serlachius-museoissa vieraili runsaat *109 000 kävijää*, joista valtaosa oli kaupungin ulkopuolelta tulleita matkailijoita. Peräti 92 prosenttia Serlachius-museoiden kyselyyn vastanneista kertoi tulleensa Mänttä-Vilppulaan museoiden vuoksi.

Ulkopaikkakuntalaiset museokävijät käyttivät Mänttä-Vilppulassa keskimäärin 87 euroa henkilöä ja matkaa kohden. Päiväkävijät jättivät 62 euroa ja yöpyjät 186 euroa henkilöä kohden. Kaikkiaan he *toivat paikkakunnalle 9,6 miljoonaa euroa.*”



Kotikulmiensa asioihin voi vaikuttaa kännykällä – ensin testasi Myyrmäki, nyt kokeilee Espoo

Mun Myrksi -sovelluksessa kaupungin päättäjät kysyivät asukkaiden mielipiteitä esimerkiksi katutaiteesta ja korkeiden talojen rakentamisesta.

”**KULKUREITTI** asemalle on huonosti valaistu ja pelottava. Voisipa joku tehdä sille jotain.”

Näin ajatteli moni Vantaan Myyrmäessä syksyllä. Kaupunki sai tietää ajatuksista kännykkäsovelluksen kautta, ja nyt Paalukylän puiston vierestä kulkeva reitti aiotaan valaista paremmin.

Tapaus on yksi esimerkki siitä, miten mobiilisovelluksia voi käyttää kaupungin päätöksenteon apuna. Mun Myrksi -nimistä sovellusta kokeiltiin Myyrmäessä viime syksynä. Vantaan kaupunkisuunnittelun vuorovaikutusasiantuntija **Pia Tasanko** kertoo, että sovelluksella haluttiin tavoittaa ennen kaikkea se ihmisryhmä, joka ei osallistu perinteisiin vaikutuskanaviin.





Kuntien erikoistuminen

- Miksi erikoistua?
 - Kuntien ja alueiden välinen kilpailu yrityksistä, työpaikoista, asukkaista, verotuloista
 - Kunnan ydintehtävän hoitamisen mahdollistaminen
- Mihin erikoistua?
 - Esim. elinkeinot, palvelut, elinympäristö
- Miten erikoistua?
 - Paikallisuus, luovuus, yhteistyö

”Taide pelasti kaupungin konkurssista”

”Kulttuurin osuus kuntataloudesta on häviävän pieni, kunnasta riippuen noin 2–5 prosenttia verotulojen ja valtionosuuksien kokonaishuhtaus (Kuntaliiton selvitys, 2014). Ja kuitenkin meillä on lukematon määrä kuntia ja jopa kaupunkikeskuksia, joiden väki vähenee tai ainakin ikääntyy ja jää toimeettomaksi, budjetit ovat kasvavan miinusmerkkisiä ja ideat tulevaisuuden kehityksestä puuttuvat. Konkreettiset esimerkit osoittavat, miten laadukkaalla ja systemaattisella *panostuksella taiteeseen ja kulttuuriin olisi todella mahdollista rakentaa todellista kilpailukykyä*, ja jopa nostaa kaupunki konkurssista. Toki tämä edellyttää pitkäjänteistä ja tinkimättömän laadukasta työtä.”



Paulina Ahokas

Taideneuvoston jäsen

Tampere-talon toimitusjohtaja

PERJANTAI 10. HELMIKUUTA 2017

SERLACHIUS-MUSEOIDEN KÄVIJÄT JÄTTIVÄT MÄNTTÄ-VILPPULAAN LÄHES 10 MILJOONA EUROA

”Vuonna 2015 Serlachius-museoissa vieraili runsaat *109 000 kävijää*, joista valtaosa oli kaupungin ulkopuolelta tulleita matkailijoita. Peräti 92 prosenttia Serlachius-museoiden kyselyyn vastanneista kertoi tulleensa Mänttä-Vilppulaan museoiden vuoksi.

Ulkopaikkakuntalaiset museokävijät käyttivät Mänttä-Vilppulassa keskimäärin 87 euroa henkilöä ja matkaa kohden. Päiväkävijät jättivät 62 euroa ja yöpyjät 186 euroa henkilöä kohden. Kaikkiaan he *toivat paikkakunnalle 9,6 miljoonaa euroa.*”



Matkailun mahdollisuudet

Vuokatin matkailukeskus esimerkkinä
pitkäjänteisestä kehittämistyöstä ja
panostamisesta



(Kuvat: <http://www.vuokatti.fi/fi/Tekemiset>)

Raumalla uskotaan tulevaan: "Suomessa mässäillään turhaan talousahdingolla"

"Rauma on kaupunkien joukossa yksi viime vuosien menestystarinoista. Paikkakunta houkuttelee yrittäjiä. Kari Koski sanoo, että heidän kilpailuvalttinaan on, että yritykset pistetään etusijalle.

– Tietysti muiden kuntien kanssa kilpaillaan, mutta enemmänkin käytännön kautta. Kun onnistutaan jonkun yrityksen kanssa hyvin, tuo se myönteistä kierrettä. Se saa muutkin yritykset ottamaan yhteyttä, Koski pohtii."

Talouden ongelmista huolimatta teollisuudessa tapahtuu jatkuvasti myös paljon hyviä asioita. Esimerkiksi Raumalle odotetaan jopa 300 miljoonan euron teollisuusinvestointeja seuraavan puolen vuoden aikana.

Talous 12.11.2015 klo 20:02 | päivitetty 12.11.2015 klo 14:19



Kaupunkiaktivismi yhteisöllisyyden tukijana

**Kerava ideoi aktivismia ja käyttöä
vajaakäyttöisille tiloille**



Keravalla kehitetään kaupunkiaktivismia avaamalla vajaakäytössä olevia tiloja kaupunkilaisten ja yhteisöjen käyttöön. Kaupunkiin kaivataan lisää yhteisöllisyyttä, ja sen toivotaan kasvavan yhteisissä tiloissa, toiminnassa ja tilaisuuksissa.

Rajoitusten poistaminen erikoistumisen tieltä

Svalbard Bryggeri Huippuvuorilla – maailman pohjoisin panimo, jonka perustamiseksi tarvittiin lain muutos



[\(http://www.svalbardbryggeri.no/en/bryggeriet/\)](http://www.svalbardbryggeri.no/en/bryggeriet/)

Viihdeteollisuus ja turismi

“Disney’s ‘Frozen’ is causing huge problems in Norway”

“Public facilities in Lofoten are being exhausted, with problems like waste disposal, public toilets and car parking. Locals are also concerned about severe erosion of paths leading to the coastline as well as the mass amount of garbage being left behind by tourists.”



(<http://www.travelweek.ca/news/disneys-frozen-causing-huge-problems-norway/>)

Erikoistumisen avaimet

- Paikallisten vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen
- Rajoitteiden purkaminen
- Rohkeus
- Riskinotto
- Yhteistyö
- Omaileimaisuus

Johtamisteesit

1. Toiminta on ennakoivaa ja proaktiivista.
2. Kunnan vahvuudet tunnistetaan.
3. Kunta toimii yhteisesti jaetun strategian mukaisesti.
4. Johtamisessa korostuu verkostojen ja kumppanuuksien merkitys.
5. Ilmapiiri on kehitysmönteinen.
6. Kunta on olemassa kuntalaisia varten.
7. Valtio tukee kuntien omaehtoista kehittämistoimintaa ja varmistaa niiden toimintatilan.



Kuuden koon kunta

1. Kaavoitus
2. Kehitys
3. Koulutus
4. **Kulttuuri**
5. **Kansanvaltaisuus**
6. **Kuntalaiset**

Kiitos!

Anni Jäntti
etunimi.sukunimi@uta.fi

